

Nr 229.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av viss Svenska Tändsticks Aktiebolagets stämpelskuld; given Stockholms slott den 17 mars 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

Genom förordning den 1 juni 1932 (nr 158) medgav Kungl. Maj:t Svenska Tändsticks Aktiebolaget anstånd med gälds betalning tillsvidare intill utgången av därpå följande augusti månad. Detta anstånd blev sedermera genom förordning den 30 augusti 1932 (nr 394) förlängt att gälla tillsvidare intill utgången av november månad samma år.

I skrivelse till Konungen den 21 i sistnämnda månad anförde bolaget, att arbetet på bolagets rekonstruktion dåmera framskridit så långt, att de för bolaget förordnade administratorerna avsåge att å ordinarie bolagsstämma den 29 i samma månad framlägga vissa förslag i angivna syfte. Meningen hade varit, att, därest dessa förslag av bolagsstämman godtoges, bolaget därefter skulle fortsätta sin verksamhet utan lagstadgat betalningsanstånd i något avseende. Emellertid hade det under rekonstruktionsarbetet visat sig, att bolaget, vilket såsom ett led i sin världsomfattande kommersiella verksamhet förvärvat mycket stora poster utländska obligationer och aktier, i dittills outhärdad omfattning icke syntes hava fullgjort den stämpelskyldighet, som på grund av med dylika obligationer och aktier vidtagna transaktioner ålegat detsamma. Utredning härom påginge. Sedan denna slutförts, hade bolaget för avsikt att inkomma med framställning om viss precisering av och lättnad i sagda stämpelskyldighet. I avbidan härpå vore det emellertid nödvändigt för bolaget att såsom ett led i den förestående rekonstruktionen erhålla förlängt anstånd med betalning av sådan gäld, varom här vore fråga. På grund därav hemställdes, att bolaget för en tid av tre månader, räknat från utgången av den tid, för vilken bolaget medgivits allmänt betalningsanstånd, måtte få åtnjuta anstånd med fullgörandet av varje stämpelskyldighet, som kunde för det dåvarande föreligga eller under anståndstiden komma att inträda *dels* enligt bestämmelserna i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, *dels ock* enligt de i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften meddelade bestämmelserna om stämpel till följande enskilda handlingar, nämligen: aktiebrev i utländskt aktiebolag; andelsbevis i utländskt företag av ekonomisk art; certifikat å utländskt värdepapper; delaktighetsbevis i utländskt företag av ekonomisk art; interimskvitto å aktiebrev i utländskt aktiebolag, andelsbevis, delaktighetsbevis eller lottbrev i utländskt företag av ekonomisk art eller å utländsk obligation; lottbrev i utländskt företag av ekonomisk art; obligation, som utfärdats i utlandet.

Genom beslut den 24 november 1932 medgav Kungl. Maj:t bolaget anstånd tillsvidare för tiden från den 30 november 1932 intill utgången av februari månad 1933 med utgörande av i bolagets omförmälda skrivelse avsedd stämpelavgift. Det bolaget sålunda medgivna betalningsanståndet har sedermera genom beslut den 24 februari 1933 av Kungl. Maj:t förlängts att gälla intill utgången av nästkommande maj månad.

Uti skrivelse till Konungen den 6 mars 1933 har bolaget nu gjort framställning om befrielse från hela eller största möjliga del av den stämpelskyldighet, som, enligt vad förut anförts, kan åvila bolaget. I skrivelsen meddelar bolaget, bland annat, att hos bolaget anställda assessorn Erland Geijer och direktörsassistenten Gunnar Bergensträhle verkställt närmare utredning rörande de fall, i vilka stämpelskyldigheten icke fullgjorts.

Till grund för denna utredning hade i första rummet lagts de detaljerade rapporter angående Kreuger-koncernen, vilka under senare halvåret av år 1932 successivt avgivits av den för en allsidig undersökning av koncernens ställning tillkallade revisionsfirman Price, Waterhouse & Co. Det sålunda använda grundmaterialet hade, där så lämpligen kunnat ske, kompletterats med annat till buds stående material av beskaffenhet att klargöra stämpelpliktens omfattning. Då erforderliga uppgifter i vissa fall saknats, kunde utredningsresultatet icke göra anspråk på att vara fullt exakt. Utredningen hade givit till resultat, att beträffande bolagets värdepappersinnehav den 31 december 1932 icke fullgjord stämpelskyldighet föreläge till ett belopp av i avrundat tal 555,200 kronor samt att dylik stämpelskyldighet på grund av transaktioner med värdepapper, som tidigare vid något tillfälle innehafts av bolaget men sagda dag icke längre inginge i dess portfölj, kunde antagas åligga bolaget till ett belopp av, likaledes i avrundat tal, 656,200 kronor, om man bortsåge från sådana fall, där bokförda transaktioner varit fiktiva eller fakta icke kunnat utredas.

Vidare anför bolaget i förevarande skrivelse följande:

Till grund för den sommaren 1932 uppgjorda planen för rekonstruktion av bolaget lågo detaljerade sammanställningar och kalkyler över bolagets ställning och framtida vinstmöjligheter. Vid utarbetandet av dessa beräkningar, vilka under sistlidne augusti månad framlades för bolagets större fordringsägare och andra intressenter, hade någon hänsyn icke tagits till stämpelförpliktelser på grund av tidigare förekomna transaktioner, enär någon anledning att räkna med förefintligheten av en oreglerad dylik gäld då ännu ej förelåg. På grund härav kommo intressenterna i rekonstruktionen, och bland dem i främsta rummet bolagets in- och utländska fordringsägare, att basera sitt ståndpunktstagande till den föreslagna rekonstruktionsplanen och till av dem begärda eftergifter på i nyss angivna hänseende ofullständiga uppgifter om bolagets ställning. Därest nu den nytillkomne borgenären, svenska staten, med vars fordran bolaget icke räknat, skulle med stränghet hävda sin formella rätt till de äldre stämpelbelopp, varom här är fråga, skulle detta med hänsyn till vad ovan anförts om förutsättningarna för rekonstruktionen kunna få ödesdigra konsekvenser och rent av äventyra det resultat i denna riktning, som hittills ernåtts och fått sitt uttryck bland annat i en med övriga fordringsägare träffad överenskommelse om tid och sätt för gäldande av bolagets skulder. Ett vårdande och säkerställande av detta resultat — för vilket många krafter med stora uppoffringar varit verksamma — representerar uppenbarligen ett betydande allmänt intresse för vårt land, och bolaget anser fördenskull en framställning från dess sida om eftergivande av statens stränga rätt i förevarande avseende välgrundad redan ur det allmännas egen synpunkt.

För ett tillmötesgående gentemot bolaget i dess brydsamma situation beträffande svävande stämpelgäld talar emellertid icke blott angelägenheten av att undvika ett förryckande och äventyrande av rekonstruktionsplanen utan jämväl vissa enligt bolagets mening tungt vägande billighetsskäl. Den genomgående granskning av bolagets räkenskaper för gångna år, som nyligen verkstälts av förut nämnda firman Price, Wa-

terhouse & Co., utvisar, att bolaget under en period av 13 år från och med 1918 till och med 1930 redovisat en bokföringsmässig vinst före skatter av i runt tal 337,700,000 kronor, varav endast cirka 84,000,000 kronor torde med visshet kunna betecknas såsom verklig realvinst. Under samma tid har bolaget, fortfarande enligt Price, Waterhouse & Co:s utredningar, erlagt skatt till stat och kommun med tillhoppa cirka 34,400,000 kronor eller således med ett belopp, som mångdubbelt överstiger vad som rätteligen borde ha betalats, om endast verklig och icke fiktiv vinst deklarerats. Det nu senast anförda framstår för bolaget i dess bekymmersamma läge så mycket hårdare, som möjligheten att återbekomma för mycket erlagd skatt torde vara mera kringskuren i Sverige än i åtskilliga andra länder. Sålunda har exempelvis bolagets i konkurs försatta dotterbolag i Amerikas Förenta Stater, International Match Corporation, kunnat — oberoende av ågången laga kraft — begära återfående för flera år tillbaka av tidigare erlagd skatt, som numera visat sig hava varit grundad å fiktiva vinster, enligt uppgift med goda utsikter till bifall för denna talan i hela dess vidd.

Under hänvisning till vad sålunda anförts anhåller bolaget, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att bolaget måtte erhålla befrielse från all bolaget åvilande, icke fullgjord stämpelskyldighet av ovan omhandlade beskaflenhet.

Skulle emellertid statsmakterna icke anse sig kunna bevilja bolaget hel befrielse för äldre oreglerad stämpelskuld, synas likväl goda skäl föreligga för att bolagets betalningsskyldighet i dylikt avseende åtminstone inskränkes till att omfatta allenast sådan ogulden stämpel, som belöper på bolagets värdepappersinnehav den 31 december 1932, eller sålunda ett belopp av 555,200 kronor. Bolaget vill härutinnan framhålla, att en stor del av den stämpelskuld, som enligt detta förslag icke skulle bliva gulden, hänför sig till mellan de olika bolagen i Kreuger-koncernen företagna värdepapperstransaktioner, vilka i själva verket framstå som blotta omflyttningar inom koncernen utan reell bakgrund. I förhandenvarande situation kan det knappast vara rimligt att låta bolaget gälda stämpel för dylika manipulationer, sedan dessas rätta karaktär numera kommit i dagen. I den mån statsmakterna icke skulle medgiva bolaget hel befrielse från äldre stämpelskuld, är det för bolaget synnerligen angeläget att för det belopp, bolaget finnes böra gälda i sådant avseende, skäligt betalningsanstånd beviljas. I sistnämnda hänseende tillåter sig bolaget framhålla, att övriga oprioriterade större fordringsägare godtagit en amorteringsplan, innebärande i stort sett, att $\frac{1}{7}$ av skuldens kapitalbelopp årligen avbetalas.

Subsidiärt yrkar alltså bolaget, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bolagets svävande stämpelskuld hänförande sig till transaktioner, på grund av vilka stämpelplikt inträtt innan bolaget den 1 juni 1932 beviljades anstånd med gälds betalning, måtte varda begränsad till det lägsta belopp, som statsmakterna kunna finna skäligt med hänsyn till för bolaget föreliggande omständigheter, samt att bolaget måtte beviljas det anstånd med erläggande av sålunda fastställt belopp, att $\frac{1}{7}$ därav gäldas vid slutet av varje kalenderår.

Då det måste anses synnerligen önskvärt med hänsyn till möjligheten att fullfölja bolagets rekonstruktion, att denna fråga om bolagets svävande stämpelskuld en gång för alla bringas ur världen, hemställer bolaget, att det beslut, som kommer att fattas i ärendet, varder — därest bolaget icke kan helt befrias från bolaget åvilande, icke fullgjord stäm-

pelskyldighet av ovan omnämnd beskaffenhet — så avfattat, att det till beloppet fastslår en viss stämpelskyldighet för bolaget med förklaring att bolaget genom erläggande av detta belopp fullgjort all stämpelskyldighet på grund av ovan angivna författningsbestämmelser, som vid det allmänna betalningsanståndets början eller den 1 juni 1932 kan hava ålegat bolaget men icke blivit fullgjord.

Statskontoret, som beretts tillfälle taga del av bolagets utredningsmaterial, har den 14 mars 1933 avgivit utlåtande i ärendet.

I utlåtandet anför statskontoret bland annat:

De skäl, som av bolaget anförts till stöd för den gjorda ansökningen, måste statskontoret anse värda beaktande. Visserligen torde hittills den regeln hava undantagslöst gällt, att eftergift av skatt ej skall äga rum i andra fall än de, som inrymmas under de av riksdagen godtagna föreskrifterna angående skattens beräkning och uttagande. Emellertid kan i förevarande fall åberopas den omständigheten, att under de år, då ifrågavarande underlåtenhet att erlægga stämpelavgift förekommit, bokföringsåtgärder blivit vidtagna, genom vilka bolagets inkomster och tillgångar ökats till vida högre belopp än de i verkligheten utgjort; och har detta haft till följd att statsverket erhållit avsevärt ökade inkomster av skilda slag. I ansökningen påpekas, att så varit fallet med de från bolaget direkt utgående skatterna. Det kan också framhållas, att omförmälda transaktioner medfört en betydande övervärdering av bolagets aktier och sålunda föranlett en ökning i den aktionärerna pålagda för mögenhetsskatten samt jämväl i inkomsten av fondstämplor vid köp eller byte av sådana aktier m. m.

Dessa skäl kunna dock knappast tillmätas avgörande betydelse. Ett starkt stöd för den gjorda ansökningen torde däremot få anses ligga i vad i den föreliggande ansökningen anförts om stämpelskuldens inverkan på de igångsatta försöken att åstadkomma en rekonstruktion av bolaget. Visserligen har ej av bolaget visats, att ett krav från statens sida på gäldande av sagda skuld skulle omöjliggöra berörda strävanden, men vad i sådant avseende framhållits gör det troligt, att så är förhållandet.

Det torde vara uppenbart, att en stor nationalekonomisk förlust skulle uppstå, om de igångsatta rekonstruktionsförsöken misslyckades, då i sådant fall de med främmande länder ingångna, inkomstbringande monopolavtalen helt visst förfölle. Härtill kommer, att staten under sådan förutsättning ginge förlustig de skatteobjekt, som framträda i form av bolagets årsinkomster och det i bolagets aktier placerade kapitalet och dess avkastning.

Av ansökningen synes emellertid framgå, att bolaget skulle kunna gälda någon del av ifrågavarande skuld till statsverket utan att bolagets bestånd äventyras. Det synes hava ställts i utsikt, att något över 555,000 kronor skulle kunna betalas, under förutsättning att denna utgift må fördelas på åtminstone sju år. Sagda belopp skulle enligt en inom bolaget verkställd utredning motsvara den del av stämpelskulden, som belöper på inköpet av de av bolaget den 31 december 1932 alltjämt innehavda värdepapperen.

Härefter redogör statskontoret för den inom ämbetsverket verkställda granskningen av den av bolaget åberopade utredningen, varvid statskon-

toret, bland annat, framhåller, att i åtskilliga fall erforderliga upplysningar saknas för bedömande av stämpelplikten på grund av bokförda transaktioner med värdepapper, som icke längre äro i bolagets ägo, att i andra fall åter de hos de skilda koncernbolagen verkställda bokföringsåtgärderna äro av så invecklad beskaffenhet, ofta uppenbart felaktiga, att någon grund för beräkning av stämpelavgiften för i samband med desamma verkställda överflyttningar av värdepapper icke kan framlettas, att äganderätten till värdepapperen ofta icke är klar och i flera fall torde komma att bli avgjord först sedan domstol prövat frågan härom, att vid bokföring av aktieöverlåtelser mellan de olika koncernbolagen aktierna i några fall upptagits med helt annat belopp än det marknadsvärdet bort giva vid handen, att så är förhållandet beträffande viss för närvarande i bolagets portfölj ingående aktiepost, för vars förvärv i bolagets utredning räknats med ogulden stämpelavgift å marknadsvärdet och ej å den mer än fyra gånger så stora köpeskillingen, samt att det av sistnämnda anledning kan ifrågasättas, om ej den i bolagets framställning angivna stämpelskulden för de av bolaget nu ägda värdepapperen borde ökas med 144,856 kronor 20 öre, men att statskontoret för sin del ansett billigheten bjuda, att i dylika fall stämpelplikten grundas på värdepapperens reella värde, ej å de i räkenskaperna upptagna fantasivärdena.

Slutligen uttalar statskontoret, att, därest bolagets framställning funnes böra bifallas jämlikt det av bolaget alternativt framlagda förslaget, syntes intet vara att erinra mot en fördelning på sju år av skuldens gäldande. Funnes vid skuldens bestämmande hänsyn icke böra tagas till nyssnämnda summa av 144,856 kronor 20 öre, syntes skuldsumman kunna fastställas till ett avrundat belopp av 560,000 kronor. Å skuldbeloppet borde ränta efter 5 procent gäldas. Som villkor för befrielse för bolaget att gälda under tiden intill den 1 juni 1932 uppkommen skuld för stämpelavgift, som bort erläggas i sammanhang med köp eller försäljning av värdepapper men icke blivit betald, borde sålunda enligt detta alternativ gälla, att bolaget före den 1 juni 1933 till statskontoret överlämnade en skuldförbindelse, som kunde av ämbetsverket godkännas, lydande å 560,000 kronor att inbetalas med 80,000 kronor årligen under de närmast följande sju åren och löpande med 5 procent ränta.

Departements-
chefen.

För egen del har jag vid genomgången av den i förevarande ärende förebragta utredningen kommit till den uppfattningen, att det ligger utom möjligheternas område att ernå full klarhet rörande den omfattning, vari bolaget under sin tidigare ledning undandragit sig fullgörande av stämpelplikt av här ifrågavarande slag. På grund härav och då det under förhandenvarande förhållanden är av stor betydelse för bolaget samt jämväl måste anses ligga i det allmännas intresse, att en reglering av bolagets stämpelskuld snarast kommer till stånd, vill jag

förorda, att berörda utredning lägges till grund för en dylik reglering. Av skäl, som statskontoret anfört, anser jag mig härvid kunna tillstyrka, att statsverket eftergiver sin fordran å stämpelavgift, belöpande å transaktioner med värdepapper, som icke längre äro i bolagets ägo. Beträffande åter den oguldna stämpelavgiften å bolagets nuvarande värdepappersinnehav synes mig skäligt, att densamma, på sätt statskontoret ifrågasatt, fastställles till ett avrundat belopp av 560,000 kronor. Icke heller har jag något att erinra mot, att inbetalningen till statsverket av detta belopp i överensstämmelse med statskontorets förslag fördelas på sju år med skyldighet för bolaget att å beloppet eller ogulden del därav erlägga ränta efter fem procent.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva,

att Svenska Tändsticks Aktiebolaget befrias från skyldighet att gälda stämpelavgift, som bort erläggas i sammanhang med förvärv, överlåtelse eller låning av värdepapper under tiden före den 1 juni 1932, men icke blivit betald, under villkor att bolaget före den 1 juni 1933 till statskontoret överlämnar en av ämbetsverket godkänd skuldförbindelse, lydande å 560,000 kronor att inbetalas med 80,000 kronor under vart och ett av de närmast följande sju åren, räknat från sistnämnda dag, och löpande med fem procent årlig ränta.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Brandt.